

Austatud lugeja!

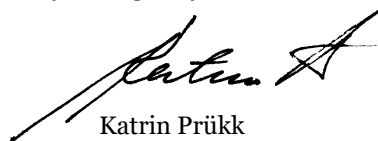
Teieni jõuab järjekordne erinumber, mis on kokku pandud Tartu Ülikooli õigusteaduse õppekava silmapaistvamate lõputööde pinnalt. Seejuures torkab silma, et noorte juristide valitud teemad on mitte ainult huvitavad, vaid enamasti ka väga aktuaalsed: mis saab intressidest panga ja kliendi vahelises krediidilepingus olukorras, kus Euroopa pankadevahelise turu intressimäärad on muutunud negatiivseks; millist kaitset pakub kehtiv seadus au teotamise korral sotsiaalmeedias; kuidas tagada, et kollektiivse esitamise organisatsioonid ei saaks nõuda ülemäära kõrgeid litsentsitasusid; millisel viisil tuleks sisustada vägistamiskoosseisus sätestatud olukorrast lähtuva abituse ja sugulise iseloomuga teo mõistet; kas ja kuna arst on käsitatav ametiisikuna; millise riigi kohtud ja millise õiguse alusel peaksid lahendama asendusemaduse vaidlusi; kas Vahemere paadipõgenike probleemi lahendamiseks välja pakutud meetmed on seaduspärased. Iga selline teema annaks ainekaks ka toimetaja veeruks. Valin kõige tundlikuma – pagulased.

Kaisa Margus ütleb oma artiklis otse välja: võttes arvesse Euroopa geograafilist asukohta, siis ei ole realistlik eeldada, et Euroopa suudab praegu ja edaspidi elimineerida rände algpõhjusteid. Mis puutub aga paadipõgenike voo peatamise võimalustesse, siis leiab autor, et nii paadipõgenike paatide automaatne tagasisaatmine, Vahemere vastaskalda riikide piirivalvevõime suurendamine Euroopa riikide poolt kui ka inimesmugeldajate paatide hävitamine on rahvusvahelise õiguse kohaselt lubamatu. Seejuures ei toetu autor mitte niivõrd rahvusvahelistele õigusaktidele, vaid Euroopa Inimõiguste Kohtu (EIK) lahenditele. Kaisa Marguse sõnul on EIK oma praktikas järjepidevalt leidnud, et isiku teadlik saatmine riiki, kus isikut võib ees oodata Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 3 vastuolus olev kohtlemine (piinamine ja ebainimlik kohtlemine), kujutab endast samuti artikli 3 rikkumist. Lisaks keelab EIK ka pagulase saatmise ohutusse riiki, kus teda võib oodata edasisaatmine kolmandasse riiki, kus teda varitseb oht. Kaisa Margus sõnastab ka poliitilise reaalsuse: vähemalt hetkel ei ole Euroopa lõunaranniku vastaskaldal riiki, kuhu paadipõgenike paatide tagasisaatmisel võib ilma igasuguse menetluseta kindel olla, et ühtegi paadis viibivat isikut ei ähvarda seal artikliga 3 vastuolus olev kohtlemine. Omalt poolt küsin, kas isegi taolise menetluse tulemusena saab selles päris kindel olla? Ärgem seejuures unustagem, kui laialt EIK tõlgendab piinamist ja ebainimlikku kohtlemist.

Millised on siis Euroopa võimalused? Maailmas elab hinnanguliselt 7,25 miljardit elanikku, neist Euroopas 742 miljonit. Selge on see, et kogu muu maailm ei taha siia kolida, aga paljud küll. Kasvõi juba põhjusel, mille ütles välja üks mu paljurännanud sõber: sündida naisena 21. sajandi Euroopas on lotovõit. Ka laste olukord ei ole paljudes maailma paikades kiita. Kas me tõesti võtame kõik vaesed ja õnnetud vastu? Isegi kui seda pidada humanseks, ei ole see reaalne.

Aga mis siis teha? Vassida ja valetada? Nagu kirjutab Kaisa Margus: kui valida teiste riikide rahalise toetamise tee nii, et nad ise oleks võimelised takistama paadipõgenike paatide lahkumist oma territoriaalvetest, oleks see küll rahvusvahelise õiguse vastane, kuid selle tuvastamine oleks raske. Samamoodi võime ju teha näo, et Vahemere vastaskaldal on siiski riike, mille puhul puudub vähimigi inimõiguste rikkumise kahtlus ja saata põgenikud tagasi. Ehk siis – näiliselt jääksid Euroopa väärtused küll puutumata, aga sisu oleks mäda. See ei oleks esimene ega viimane kord maailma ajaloo. Aga kas ka järgimist vääriv?

Äkki kaaluks siiski võimalust tunnistada: EIK on lati selles asjas liiga kõrgele seadnud, ühel päeval saabub hetk, kus selle järgimine käib meile üle jõu. Nõrk? Kindlasti. Aga aus. Ja juriidiliselt ka võimalik. Rahvusvahelise tavaõiguse üks vanemaid norme pidavat olema kontseptsioon nimega *clausula rebus sic stantibus* – lepingud on ainult niikaua siduvad, kuni jäävad muutumatuks asjaolud, mille alusel leping on sõlmitud. Tegelikul olen ma üpris kindel, et mingil hetkel seda printsiipi ühel või teisel moel ka rakendatakse. Küsimus on vaid selles, kuna ja kas siis ei ole juba liiga hilja.

Katrin Prükk